In our opinion public management is regulated by laws and other normative legal acts system organizing, power and regulatory activities of state authorities and local self-government, which is aimed at streamlining their organizational structure, planning, preparation, development and implementation of managerial decisions, organization of the management apparatus, the implementation of documentary, information, personnel, and psychological support of their daily activities in order to achieve socially useful goals and the creation and operation of the relevant entity of administration.

Keywords: public management, state administration, public administration, management.

УДК 351.9+347.96

В. М. Василенко,
кандидат юридичних наук, доцент,
заступник декана факультету № 5
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-9313-861X;

В. А. Дорошенко,
аспірант кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

Поняття та зміст громадського контролю за діяльністю Національного антикорупційного бюро України

На основі існуючих доктринальних понять громадського контролю й аналізу чинного законодавства сформульовано авторське визначення громадського контролю за діяльністю Національного антикорупційного бюро України з урахуванням її специфіки та особливостей. Окрему увагу приділено характеристиці предмета та суб'єктного складу громадського контролю за діяльністю Національного антикорупційного бюро України.

Ключові слова: громадський контроль, цивільний контроль, Національне антикорупційне бюро України, Рада громадського контролю.

Постановка проблеми. Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ) створено як спеціальний суб'єкт протидії корупції, завданням якого є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, що вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці України.

За даними Transparency International, саме створення НАБУ було позитивно оцінено громадськістю в розрізі ефективної протидії корупції, зокрема у сфері політичної діяльності, судової та правоохоронної систем [1] тощо. Разом із тим, введення такої категорії державних службовців, як «детективи» та надання останнім широких повноважень у сфері протидії корупції не може бути повноцінною гарантією забезпечення ефективності діяльності НАБУ.

© Василенко В. М.,
Дорошенко В. А., 2017

Ухвалення нового антикорупційного законодавства та, як наслідок, формування нової системи антикорупційних органів було викликано громадським обуренням рівнем корупції в крані. Зокрема, за результатами дослідження Global Corruption Barometer, проведеного міжнародною організацією Transparency International у 2013 році, 36 % українців були готові вийти на вулиці, протестуючи проти корупції. За результатами проведеного Міжнародною фундацією виборчих систем (IFES) наприкінці 2013 року дослідження громадської думки, корупція вже входила до переліку найбільших проблем населення та викликала особливе занепокоєння в 47 % громадян [2].

Зрозуміло, що широкі повноваження та винятковий статус НАБУ як спеціального правоохоронного органу у сфері протидії корупції можуть сприяти поширенню корупції серед його працівників. Тому в законі України «Про Національне антикорупційне бюро України» [3] законодавець передбачив значну кількість статей (порівняно із законами, що мають схожу концепцію), присвячених здійсненню контролю за його діяльністю. Як уявляється, особливого значення набуває здійснення саме громадського контролю за діяльністю НАБУ як найменш упередженого виду контролю.

Стан дослідження. У правовій доктрині сутності та змісту поняття «громадський контроль», а також безпосередньо його здійсненню було приділено достатньо уваги. Серед провідних учених–адміністративістів, які присвятили свої праці проблемі громадського контролю, необхідно виділити В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурку, І. М. Жаровську, С. В. Ківалова, Ю. М. Козлова, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюка, А. С. Крупника, О. М. Музичука, Т. В. Наливайко, Д. В. Сухініна та інших.

Незважаючи на значні здобутки у сфері дослідження актуальних питань громадського контролю у правоохоронній сфері, громадський контроль за діяльністю НАБУ з об'єктивних причин залишився поза увагою науковців. Отже, новели антикорупційного законодавства, новації в системі суб'єктів протидії корупції, недостатня розробленість на теоретичному рівні, наявність практичних правових питань реалізації громадського контролю за діяльністю НАБУ як спеціального правоохоронного органу нової формації у сфері протидії корупції обумовили вибір теми дослідження.

Метою статті є визначення поняття й окреслення змісту громадського контролю за діяльністю НАБУ, зокрема характеристика його виду, предмета та суб'єктного складу.

Виклад основного матеріалу. У правовій сфері контроль визначається як функція державного управління, яка полягає в перевірці виконання законів, рішень тощо [4, с. 323]. У підручниках з адміністративного права контроль розглядається як вужча за змістом категорія: «вид діяльності, який полягає в тому, що суб'єкт контролю здійснює перевірку й облік того, як контрольований об'єкт виконує покладені на нього завдання та реалізує свої функції» [5, с. 151];

«активне втручання суб'єкта управління в діяльність підконтрольного об'єкта» [6, с. 108].

Заслуговує на увагу визначення громадського контролю, надане В. Д. Бакуменком, який розглядає контроль через його сутність. Зокрема, він зазначає, що «у цілому сутність контролю як соціального явища полягає в перевірці відповідності діяльності учасників суспільних відносин встановленим у суспільстві приписам, у межах яких вони мають діяти. Мета такої діяльності полягає у виявленні результатів впливу суб'єктів на об'єкт, допущених відхилень від прийнятих вимог, діючих принципів організації і регулювання, причин цих відхилень, а також визначення шляхів подолання наявних перешкод для ефективного функціонування всієї системи» [7, с. 141; 6, с. 108].

Д. В. Сухінін вважає, що контроль – це «функція держави та суспільства, їх інститутів та структур, що полягає в застосуванні різноманітних наглядових та оціночних механізмів за діяльністю органів, структур, організацій, та особистим виконанням, дотриманням законодавства і різних норм, що можуть бути встановлені як державою, так і окремою організацією для стандартів виконавської дисципліни, якості роботи та управління» [8, с. 288]. Переважно погоджуючись з такою дефініцією, вважаємо спірним визначення контролю як функції суспільства, оскільки останні визначені не юриспруденцією, а сформульовані в межах соціології та випливають з основних сфер людської життєдіяльності, серед яких контроль не виділяють [9, с. 60].

На нашу думку, громадський контроль має правове підґрунтя та випливає з норм Основного Закону держави, який визначає Україну як демократичну, соціальну та правову державу [10]. Як зазначає О. Ф. Скакун, окреслені положення Конституції України передбачають «наявність ефективних форм контролю і нагляду за здійсненням законів та інших нормативно-правових актів» [11, с. 141]. Контроль є загальною складною правовою категорією, яка пов'язана переважно з перевіркою уповноваженими суб'єктами відповідності об'єкта контролю чинним правилам. Водночас форми, методи, мета й завдання контролю будуть залежати від сфери та суб'єктів, які здійснюють таку перевірку.

Варто зазначити, що громадський контроль був предметом досліджень не лише як правове явище загального характеру або складова управління, деякі праці були присвячені здійсненню громадського контролю в окремих сферах і напрямках державного управління. Так, Т. В. Наливайко, враховуючи статичний і динамічний аспекти, формулює визначення громадського контролю над органами державної влади як «активне спостереження представників громадськості за діяльністю органів публічної влади з використанням системи правових, організаційних, інформаційних та інших засобів (перевірки, порівняння, оцінювання) з метою забезпечення неухильного дотримання законності, реалізації та захисту прав і свобод громадян» [12, с. 19–20]. А. С. Крупник визначає громадський контроль як

«громадську оцінку ступеня виконання органами влади та іншими підконтрольними об'єктами їх соціальних завдань, дотримання певних соціальних норм» [13].

Найвищим проявом громадської активності громадський контроль називає І. М. Жаровська, розуміючи його як «одну з функцій громадянського суспільства, проявом якої є публічна перевірка діяльності органів влади з боку громадян та їх об'єднань на відповідність цілей, які влада проголошує, і спрямовану на корегування органів як цієї діяльності, так і самих цілей» [14, с. 15]. На думку Н. К. Дніпренко, громадський контроль являє собою комплекс заходів, спрямований на отримання об'єктивної інформації про діяльність органів влади, що здійснюється інститутами громадянського суспільства на засадах прозорості та фаховості [15].

М. М. Іжа та О. В. Радченко вважають, що громадський контроль, як вид соціального контролю, здійснюється об'єднаннями громадян та окремими громадянами, є способом залучення населення до управління суспільством і державою. Останній є важливою формою реалізації демократії, оскільки дає можливість населенню брати участь у державному управлінні, вирішенні державних і суспільних справ, активно впливати на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування [16, с. 74].

Досліджуючи особливості та види контролю за діяльністю правоохоронних органів в Україні, О. М. Музичук надав авторське визначення громадського контролю, розуміючи під ним «спостереження чи перевірку індивідуальними або колективними (зовнішніми чи внутрішніми) недержавними суб'єктами виконання (дотримання) правоохоронними органами та їх працівниками чинного законодавства, які, як правило, не можуть втручатися у професійну діяльність правоохоронних органів, а їх рішення здебільшого носять рекомендаційний та профілактичний характер» [17, с. 22].

Як бачимо, не дивлячись на існування різних підходів до визначення поняття «громадський контроль», його сутність розкривається в тому, що він здійснюється виключно суб'єктами, які не мають безпосереднього відношення до діяльності об'єкта контролю (громадянами, їх об'єднаннями, тощо), являє собою прояв управління державою суспільством та окремими його членами. Громадський контроль здійснюється за допомогою системи активних дій: нагляду, перевірки та співставлення отриманої інформації з фактичною або ж оцінки відповідності такої інформації приписам чинного законодавства з метою недопущення порушень існуючих стандартів діяльності, зокрема правових, і слугує гарантією ефективної роботи, підвищення показника ефективності діяльності органів державної влади, а також інших підприємств, установ і організацій.

Разом із тим, звернення до положень закону «Про Національне антикорупційне бюро України» дає підстави стверджувати, що контроль за діяльністю НАБУ здійснюється: від імені держави – Верховною

Радою України (зокрема комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого відноситься боротьба з корупцією й організованою злочинністю), Президентом України та Кабінетом Міністрів України (ст. 26); громадськістю – через Раду громадського контролю при НАБУ (далі – Рада громадського контролю) (ст. 31). Такий контроль є зовнішнім. Виділяють також внутрішній контроль, який здійснюється підрозділами внутрішнього контролю НАБУ (ст. 27). Наведена класифікація контролю в науковій літературі проводиться за критерієм наявності організаційного підпорядкування у відносинах між контролюючим суб'єктом та об'єктом, щодо якого контроль здійснюється. У ході внутрішнього контролю має місце відповідне організаційне підпорядкування, натомість при зовнішньому воно відсутнє. В. Б. Авер'янов наголошує, що відмінність наведених видів контролю полягає «в різних правових формах реалізації контрольних повноважень та методах впливу. Якщо внутрішній контроль є суто внутрішньою справою і здійснюється органами однієї системи органів чи одного відомства, може стосуватися широкого переліку питань діяльності системи, то зовнішній контроль, як правило, здійснюється за конкретною сферою чи функцією і стосується якоїсь окремої сторони діяльності управлінської системи». Разом із тим, на думку вченого, такий поділ контролю на види є відносним, «оскільки за певних обставин один і той самий контроль може бути зовнішнім відносно однієї системи чи об'єкта, а за інших умов, за розгляду більш масштабної системи, задовольнятиме внутрішні потреби системи, тобто може вважатися внутрішнім» [18, с. 352].

На окрему увагу заслуговує характеристика діяльності Ради громадського контролю як спеціально створеного суб'єкта контролю за діяльністю НАБУ. Зокрема, статтею 31 закону «Про Національне антикорупційне бюро України» передбачено, що Рада громадського контролю у складі 15 осіб формується на засадах відкритого та прозорого конкурсу з метою забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю НАБУ. Положення про Раду громадського контролю та порядок її формування затверджується Президентом України [19]. Тобто Рада громадського контролю здійснює саме «цивільний контроль». Такий підхід законодавця навіть з точки зору техніко-юридичних правил виглядає вкрай спірно, адже назва відповідного суб'єкта контролю надана за допомогою використання терміна «громадський».

В законі України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» надано поняття цивільного контролю, яке є скороченою назвою від «демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами» (абз. 5 ч. 1 ст. 1). При цьому громадський контроль визначено як окрему складову демократичного цивільного контролю над Воєнною організацією та правоохоронними органами (цивільного контролю) (п. 4 ч. 1 ст. 6) [20]. Зрозуміло, що

положення закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами» стосовно здійснення цивільного контролю поширюються на діяльність НАБУ, виходячи, зокрема, з того факту, що НАБУ законом віднесено до правоохоронних органів (ст. 1 закону «Про Національне антикорупційне бюро України»).

Отже, Рада громадського контролю як спеціально створений орган, у назві якого відображено, що цей орган має стосунок до громадського контролю, повинен здійснювати цивільний контроль, який, відповідно до положень спеціального закону (який регламентує організаційно-правові аспекти здійснення виключно цивільного контролю), є системною категорією, невід'ємним елементом якої виступає саме «громадський контроль».

Вирішення правових питань щодо окреслення змісту контролю в діяльності Ради громадського контролю та нормативно-технічних неточностей лежить у площині необхідності дослідження категорій «демократичний цивільний контроль», «цивільний контроль» і «громадський контроль».

Згідно зі ст. 1 закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави (цивільний контроль) – це «комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних заходів для забезпечення неухильного дотримання законності й відкритості в діяльності всіх складових частин Воєнної організації та правоохоронних органів держави, сприяння їхній ефективній діяльності і виконанню покладених на них функцій, зміцненню державної та військової дисципліни» [20]. Суб'єктами такого контролю закон називає: Верховну Раду України; Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; Президента України; Раду національної безпеки і оборони України; Кабінет Міністрів України; центральні та місцеві органи виконавчої влади в межах повноважень, визначених законом; органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом; прокуратуру України; судові органи України; громадян України та громадські організації, утворювані відповідно до Конституції України для здійснення та захисту прав і свобод громадян та задоволення їхніх політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів; засоби масової інформації (ч. 2 ст. 6).

Водночас нормативні приписи щодо створення та функціонування Ради громадського контролю не дають підстав віднести цей орган до громадських організацій у розумінні закону України «Про громадські об'єднання» [21]. Не можуть бути членами Ради громадського контролю, зокрема, представники органів прокуратури чи судових органів, що безпосередньо заборонено положеннями ч. 1 ст. 31 України «Про Національне антикорупційне бюро України» та

п. 3 Положення про Раду громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України, затвердженого указом Президента України від 15 травня 2015 р. № 272/2015 з таким формулюванням: «До складу Ради громадського контролю не можуть входити: 1) особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування; 2) особи, які, незалежно від тривалості, були працівниками Національного антикорупційного бюро України або інших правоохоронних органів упродовж попередніх двох років; 3) особи, близькі особи яких, незалежно від тривалості, були працівниками Національного антикорупційного бюро України або інших правоохоронних органів упродовж попередніх двох років» [3; 19].

Статтею 6 закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» визначено елементи системи демократичного цивільного контролю: парламентський контроль; президентський контроль; громадський контроль; контроль з боку органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, судових органів та органів прокуратури.

Стосовно співвідношення громадського та цивільного контролю актуальною є думка С. Ф. Денисюка, відповідно до якої «необхідно розрізняти Громадський та Громадянський (Цивільний) контроль. … Цивільний контроль – більш "вузьке", спеціальне, законодавчо унормоване поняття. … У свою чергу, громадський контроль реалізується виключно "знизу", на основі приватної ініціативи. Дієвість громадського контролю залежить від ступеня впливовості на процес реалізації політики забезпечення національної безпеки наступних інститутів: а) парламенту, інших представницьких органів; б) судових інстанцій різних рівнів; в) політичних партій та громадських організацій; г) недержавних засобів масової інформації; д) недержавних дослідних та інших організацій» [22, с. 220–221]. В. М. Кравчук також вважає за доцільне розрізняти громадський і громадянський контроль, підкреслюючи, що «ключовою ознакою розмежування понять "громадський контроль" і "громадянський контроль" є колективність та індивідуальність суб'єктів їх здійснення. Саме тому "громадський контроль" реалізується у формах громадських рад, громадських експертиз, громадських слуханнях тощо, а "громадянський контроль" виявляється у формах індивідуальних звернень громадян, їх особистої активності» [23, с. 89].

Цитуючи Гегеля про те, що «забезпечення держави й тих, хто знаходиться під її управлінням, від зловживань владою полягає в тому, що контроль зверху доповнюється контролем знизу» [24, с. 335] (переклад наш), слід наголосити, що, дійсно, існування цих двох видів контролю та їх поєднання має важливе значення та забезпечує ефективне управління будь-яким об'єктом, у тому числі НАБУ як органом державної влади. Водночас помилково ототожнювати громадський і цивільний контроль, оскільки останній складається не тільки з громадського контролю, а значить являє собою

більш широке поняття. Громадський контроль, навпаки, більш конкретизоване поняття, яке стосується не такого широкого кола осіб, об'єктів і методів контролю.

З викладеного випливає, що Рада громадського контролю здійснює саме громадський контроль за діяльністю НАБУ. Підтвердженням можуть слугувати права, якими наділений цей орган: 1) заслуховує інформацію про діяльність, виконання планів і завдань НАБУ; 2) розглядає звіти НАБУ та затверджує свій висновок щодо них; 3) обирає з його членів двох представників до складу Дисциплінарної комісії НАБУ; 4) визначає представників до складу конкурсних комісій, які проводять конкурс на зайняття вакантних посад у НАБУ, в кількості не більше трьох осіб до складу однієї конкурсної комісії; 5) сприяє громадському обговоренню проектів законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів щодо діяльності НАБУ; 6) обговорює із залученням представників громадських об'єднань, засобів масової інформації, громадян України питання забезпечення відкритості та прозорості діяльності НАБУ, запобігання спробам дискредитації органу та його працівників, розробляє рекомендації з цих питань; 7) висловлює в установленому порядку свою позицію щодо фактів порушень законів, прав і свобод людини та громадянина працівниками НАБУ (п. 5 Положення про Раду громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України).

Виникає питання про юридичну коректність: 1) використання терміна «цивільний контроль» у ст. 31 закону «Про Національне антикорупційне бюро України»; 2) використання положень ч. 2 ст. 6 закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією та правоохоронними органами держави», які окреслюють коло суб'єктів здійснення цивільного контролю загалом і громадського зокрема.

Окремо необхідно зазначити, що суб'єктний склад здійснення громадського контролю за діяльністю НАБУ не обмежений виключно діяльністю Ради громадського контролю. Зокрема, з аналізу норм ст. 19 закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» можна зробити висновок, що громадський контроль за діяльністю НАБУ, крім Ради громадського контролю, може здійснюватися також громадянами та громадськими організаціями (об'єднаннями).

Підсумовуючи викладене, можемо зробити такі **висновки**.

1. Громадський контроль за діяльністю НАБУ полягає в тому, що за організаційно-правовою формою здійснення він є зовнішнім контролем, тобто реалізується за відсутності організаційного підпорядкування у відносинах між контролюючим суб'єктом та об'єктом, щодо якого він здійснюється. Такий контроль може здійснюватися як одноосібно (окремими громадянами), так і колегіально (Радою громадського контролю), від чого буде залежати не тільки предмет контролю, а й права контролюючих суб'єктів щодо його реалізації.

2. Рада громадського контролю здійснює громадський контроль за діяльністю НАБУ. З метою усунення термінологічних правових неточностей і зайвого розширення предмета контролю за діяльністю НАБУ пропонуємо в ч. 1 ст. 31 закону «Про Національне антикорупційне бюро України» словосполучення «цивільного контролю» замінити на словосполучення «реалізації громадського контролю». Натомість ст. 6 закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» потребує приведення у відповідність до сучасних реалій суб'єктного складу здійснення громадського контролю. Тобто абз. 11 ч. 2 ст. 6 цього закону необхідно викласти в такій редакції: «громадяни України та громадські організації, утворювані відповідно до Конституції України для здійснення та захисту прав і свобод громадян та задоволення їхніх політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів, спеціальні органи, утворювані відповідно до закону для здійснення контрою за діяльністю конкретних органів державної влади».

3. Специфіка громадського контролю за діяльністю НАБУ полягає в тому, що останній здійснюється загальними суб'єктами (окремі громадяни та громадські об'єднання, інші інституції громадянського суспільства) та спеціальними суб'єктами (зокрема Радою громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України). У свою чергу склад суб'єктів, які реалізують громадський контроль за діяльністю НАБУ, визначає зміст реалізовуваних прав: 1) загальних – які випливають з положень законів України «Про звернення громадян», «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», «Про об'єднання громадян», 2) спеціальних – які передбачені законом «Про Національне антикорупційне бюро України».

4. Громадський контроль за діяльністю НАБУ доречно визначити як спостереження спеціально створеною Радою громадського контролю, окремими громадянами й іншими інституціями громадянського суспільства за діяльністю НАБУ на предмет її відповідності чинному законодавству з метою недопущення порушень стандартів і підвищення показників її ефективності шляхом реалізації відповідним чином установлених адміністративно-правовими нормами прав.

Наприкінці відзначимо, що, на жаль, у межах однієї статті неможливо розкрити всі питання, пов'язані зі змістом здійснення громадського контролю за діяльністю НАБУ. Зокрема, у сфері здійснення громадського контролю, в тому числі за діяльністю НАБУ, існує низка невирішених питань, наприклад щодо суб'єктів його здійснення (чи може бути в такому випадку іноземець або особа без громадянства суб'єктом контролю, особливо з урахуванням специфіки діяльності цього правоохоронного органу), які потребують подальшого дослідження та вирішення як на доктринальному, так і на законодавчому рівнях.

Список бібліографічних посилань: **1.** Індекс корупції CPI – 2015 // Transparency International Ukraine : сайт. URL: http://ti-ukraine.org/research/indeks-koruptsiyi-cpi-2015/ (дата звернення: 01.12.2017). **2**. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки : закон України від 14.10.2014 № 1699-VII // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1699-18 (дата звернення: 01.12.2017). **3.** Про Національне антикорупційне бюро України : закон України від 14.10.2014 № 1698-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18 (дата звернення: 01.12.2017). **4.** Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 3: К–М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2001. 792 с. **5.** Адміністративне право України : навч. посіб. : у 2 т. / В. В. Галунько, В. І. Курило, С. О. Короєд та ін. ; за ред. В. В. Галунька. Херсон, 2015. Т. 1. Загальне адміністративне право. 272 с. **6.** Адміністративне право України : підручник // за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ : Істина, 2008. 457 с. **7.** Державне управління : підручник : у 2 т. / редкол.: Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін. Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 564 с. **8.** Сухінін Д. В. Контроль в органах державної влади та органах місцевого самоврядування: порівняльний аналіз. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 3 (14). С. 283–294. **9.** Соціологія : курс лекцій / за ред. І. Старовойта. Тернопіль : Астон, 1999. 176 с. **10.** Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 01.12.2017). **11.** Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Консум, 2001. 656 с. **12.** Наливайко Т. В. Здійснення громадського контролю за процесом очищення влади в Україні. *Історико-правовий часопис*. 2014. № 2. С. 18–22. **13.** Крупник А. С. Громадський контроль: сутність та механізми здійснення. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2007. Вип. 1. URL: http://novyistryi.at.ua/gromkontrol/KRUPNYK_A_pro_grom_kontrol.pdf (дата звернення 01.12.2017). **14.** Жаровська І. М. Громадський контроль як інтегральна складова у концепті владних відносин сучасної держави і громадянського суспільства. *Часопис Київського університету права. Серія: Теорія та історія держави і права. Філософія права*. 2012. № 3. С. 14–17. **15.** Дніпренко Н. К. Громадський моніторинг, громадська експертиза та громадський контроль: функціональний аналіз і європейські традиції застосування. *Державне управління: теорія та практика*. 2012. № 1. URL: http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12DNKETZ.pdf (дата звернення: 01.12.2017). **16.** Іжа М., Радченко О. Громадський контроль в системі публічного управління як ефективний інструмент експертизи державно-управлінських рішень. *Публічне управління: теорія та практика*. 2012. № 4 (12). С. 74–79. **17.** Музичук О. М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні: адміністративно-правові засади організації та функціонування : автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 32 с. **18.** Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Факт, 2003. 384 с. **19.** Положення про Раду громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України : указ Президента України від 15.05.2015 № 272/2015 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/272/2015 (дата звернення: 01.12.2017). **20.** Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними

органами держави : закон України від 19.06.2003 № 975-IV // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/975-15 (дата звернення: 01.12.2017). **21.** Про громадські об'єднання : закон України від 22.03.2012 № 4572-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17 (дата звернення: 01.12.2017). **22.** Денисюк С. Ф. Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: адміністративно-правові засади : дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.07. Дніпропетровськ, 2010. 393 с. **23.** Кравчук В. М. Контроль над публічною владою: уточнення понятійно-категорійного апарату. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 1. С. 85–90. **24.** Гегель Г. В. Ф. Философия права. М. : Мысль, 1990. 524 с.

Надійшла до редколегії 17.12.2017

Василенко В. М., Дорошенко В. А. Понятие и содержание общественного контроля за деятельностью Национального антикоррупционного бюро Украины

На основе существующих доктринальных понятий общественного контроля и анализа действующего законодательства сформулировано авторское определение общественного контроля за деятельностью Национального антикоррупционного бюро Украины с учётом её специфики и особенностей. Отдельное внимание уделено характеристике предмета и субъектного состава общественного контроля за деятельностью Национального антикоррупционного бюро Украины.

Ключевые слова: общественный контроль, гражданский контроль, Национальное антикоррупционное бюро Украины, Совет общественного контроля.

Vasylenko V. M., Doroshenko V. A. The concept and content of public control over the activities of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine

The author has formulated own definition of public control over the activities of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine (NABU) on the basis of existing doctrinal concepts of public control and analysis of the current legislation, taking into account the specifics and features of the latter. Particular attention has been paid to the characteristics of the object and the subject composition of public control over the activities of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine.

It has been established that according to the organizational and legal form, the public control over the activities of the NABU is an external control, that is implemented in the absence of organizational subordination within relations between the controlling subject and object, to which it is carried out. Such a control is carried out both individually (by individual citizens) and collegially (by the Public Control Council), where not only the object of control, but also the rights of controlling subjects in relation to its implementation depends on this.

It has been noted that the specifics of public control over the activities of the NABU is that the latter is carried out by general subjects (individual citizens and public associations, other civil society institutions) and special subjects (in particular, by the Public Control Council of the NABU). In turn, the composition of subjects that implement

the public control over the activities of the NABU, defines the content of the exercised rights: 1) general – which follows from the provisions of the laws of Ukraine "On Citizens' Appeals", "On Democratic Civilian Control over the Military Organization and Law Enforcement Agencies of the State", "On Citizens Associations", and 2) special, which are stipulated by the Law of Ukraine "On the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine".

Keywords: public control, civil control, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, Council for Public Control.

УДК 342.95(477)

В. А. Дем'янчук,
кандидат юридичних наук, доцент, перший проректор університету, професор кафедри кримінального права і правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука (м. Рівне)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Досліджено методологічні засади і практичні аспекти застосування організаційних засобів реалізації державної антикорупційної політики в Україні. Розглянуто основні ознаки організаційно-правових заходів у державному управлінні, проаналізовано основні організаційні засоби забезпечення протидії корупції в публічно-владній сфері. Застосовано системний підхід до аналізу організації процесу реалізації антикорупційної політики як ключового функціонального напряму публічного адміністрування в сучасній правовій державі. Сформульовано пропозиції щодо подальшого реформування уповноважених суб'єктів протидії корупції.

Ключові слова: корупція, антикорупційна політика, антикорупційні заходи, організація, організаційні засоби.

Постановка проблеми. Необхідною передумовою ефективної реалізації антикорупційної політики держави є належне забезпечення антикорупційної діяльності уповноважених суб'єктів протидії корупції системою організаційних засобів та юридичних гарантій. Враховуючи фундаментальні особливості та закономірності реалізації організаційної функції, розроблені в межах теорії адміністративного права, менеджменту та державного управління, можна виділити дві найбільш широкі групи організаційних засобів і гарантій реалізації антикорупційної політики в сучасній правовій, демократичній, соціальній державі – загальні та спеціальні. До загальних належать такі засоби та гарантії, які є спільними для всього процесу державного управління і функціонування публічної влади в цілому, а до спеціальних – такі, що передбачені антикорупційним законодавством для забезпечення профільної діяльності суб'єктів протидії корупції з урахуванням предмета, завдань і мети протидії корупції.

© Дем'янчук В. А., 2017